

Bijlage 7 Integraal overzicht klimaat in de Rijksbegroting 2024

De klimaatverandering is een grote uitdaging en het aanpakken hiervan is een van de prioriteiten van het demissionaire kabinet. Het demissionaire kabinet neemt daarom op diverse terreinen maatregelen die bijdragen aan het behalen van de klimaatdoelen.

In deze bijlage worden deze maatregelen integraal gepresenteerd volgens de Rijksbegroting 2024¹. In de Miljoenennota staat de begroting centraal. Deze bijlage licht daarom de klimaatmaatregelen toe die via de begroting plaatsvinden. Achtereenvolgens geeft de bijlage een weergave van uitgaven gerelateerd aan klimaat en fiscale maatregelen. De klimaatuitgaven zijn in tabel 1 tot en met 2028 weergegeven, omdat dit een combinatie is van reguliere middelen voor klimaatbeleid, maatregelenpakketten voor Urgenda, maatregelen uit het klimaatakkoord, en maatregelen gefinancierd uit het Klimaatfonds. De verschillende uitgaven worden op de betreffende departementale begrotingen toegelicht. Een deel van de middelen staat nog gereserveerd op de Aanvullende Post. Tabel 2 bevat een overzicht van fiscale stimulerende regelingen die grotendeels saldo verslechterend zijn. Deze regelingen hebben in sommige gevallen een bredere reikwijdte dan alleen broeikasgasreductie of verduurzaming van de energievoorziening.

Eventuele kasschuiven die hebben plaats gevonden naar aanleiding van de Voorjaarsbesluitvorming 2024 zijn hierin niet verwerkt. De geraamde opbrengsten van belastingen zijn niet in deze bijlage opgenomen.

[Tabel 1 Uitgavenoverzicht Klimaat uit de Rijksbegroting 2024 - Totale uitgaven](#)

[Tabel 1 Uitgavenoverzicht Klimaat uit de Rijksbegroting 2024 - Elektriciteit](#)

[Tabel 1 Uitgavenoverzicht Klimaat uit de Rijksbegroting 2024 - Industrie](#)

[Tabel 1 Uitgavenoverzicht Klimaat uit de Rijksbegroting 2024 - Gebouwde Omgeving](#)

[Tabel 1 Uitgavenoverzicht Klimaat uit de Rijksbegroting 2024 - Mobiliteit](#)

[Tabel 1 Uitgavenoverzicht Klimaat uit de Rijksbegroting 2024 - Landbouw en landgebruik](#)

[Tabel 1 Uitgavenoverzicht Klimaat uit de Rijksbegroting 2024 - Sectoroverstijgende en overige maatregelen](#)

[Tabel 2 Overzicht fiscale groene subsidies uit de Rijksbegroting 2024](#)

¹ <https://www.rijksfinancien.nl/miljoenennota/2024/bijlage/1843887>

Tabel 1 Uitgavenoverzicht Klimaat uit de Rijksbegroting 2024 (bedragen in duizenden euro)

TOTALE UITGAVEN IN HET KADER VAN KLIMAATBELEID	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Totaal	5.087.842	5.586.904	6.184.632	5.999.090	7.910.422	7.518.922	7.323.863

ELEKTRICITEIT	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Totaal	3.922.290	2.400.751	1.861.113	1.758.233	4.475.995	4.489.158	4.519.243
[EZK, art 4, subsidie] SDE	474.419	0	200.000	0	530.000	506.000	473.000
[EZK, art 4, subsidie] SDE+ (incl. flankerend beleid en Net op Zee)	398.502	485.275	307.428	591.688	2.825.146	2.748.955	2.631.795
[EZK, art 4, subsidie] SDE++ (incl. kolenmaatregelen en statistische overdracht)	0	832.375	280.367	91.875	658.286	967.592	1.115.512
[EZK, art 4, subsidie] Subsidieregeling Coöperatieve Energieopwekking (SCE)	496	0	0	6.000	7.691	14.839	19.372
[EZK, art.4 ,storting] Storting in begrotingsreserve duurzame energie	2.626.555	226.000	0	0	0	0	0
[EZK, art 4, subsidie] ISDE-regeling	249.518	591.320	686.290	806.950	272.900	97.700	97.700
[EZK, art 4, subsidie] Missiegedreven Onderzoek Ontwikkeling en Innovatie (MOOI)	59.862	63.602	55.465	56.635	49.303	46.855	43.200
[EZK, art 4, subsidie] Demonstratieregeling Klimaat en Energie-innovatie (DEI+)	71.256	77.226	90.251	126.609	87.770	66.937	99.761
[EZK, art 4, subsidie] Hernieuwbare Energietransitie (HER+)	29.610	45.319	42.000	25.540	0	0	0
[EZK, art 4, subsidie] NGF-project Circulaire zonnepanelen	0	0	135.000	0	0	0	0

ELEKTRICITEIT	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
[EZK, art 4, opdracht] Programma Opwerk Energie op Rijksvastgoed (OER)	0	14.391	16.805	16.805	16.805	16.805	16.805
[EZK, art 4, opdracht] Onderzoek en opdrachten	12.072	65.243	47.507	36.131	28.094	23.475	22.098

INDUSTRIE	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Totaal	83.958	910.004	1.203.764	1.115.699	973.966	913.398	873.202
[EZK, art 2, subsidie] Verduurzaming industrie	45.380	61.810	79.322	92.025	94.732	76.925	88.700
[EZK, art 2, subsidie] Urgendamaatregelen Industrie	90	5.200	11.940	0	0	0	0
[EZK, art 2, subsidie] Infrastructuur duurzame industrie (PIDI)	285	1.200	0	0	0	0	0
[EZK, art 2, subsidie] NGF - project Groenvermogen van de Nederlandse economie	10.706	314.876	84.879	13.917	13.703	0	0
[EZK, art 2, subsidie] NGF - project Circulaire Plastics	0	77.540	23.040	21.170	0	0	0
[EZK, art 2, subsidie] Investerings Verduurzaming Industrie - Klimaatfonds	0	25.971	134.210	227.933	197.529	154.714	118.909
[EZK, art 2, opdracht] Verduurzaming industrie	0	0	1.120	920	920	0	0
[EZK, art 4, subsidie] Carbon Capture Storage CCS	2.677	3.170	4.664	3.780	5.113	5.380	5.380
[EZK, art 4, subsidie] MIEK	1.039	5.908	14.450	13.040	1.500	0	0
[EZK, art 4, subsidie] Subsideregeling Duurzame Scheepsbouw (SDS)	3.307	3.424	1.696	1.696	1.696	1.696	0

INDUSTRIE	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
[EZK, art 4, subsidie] Opschalingsinstrument waterstof	0	1.000	389.000	318.000	268.000	275.000	202.000
[EZK, art 4, subsidie] Investerings waterstofbackbone	0	36.700	34.500	53.300	118.300	155.800	277.200
[EZK, art 4, subsidie] IPCEI Waterstof	45	175.724	396.815	354.716	259.271	241.515	178.645
[EZK, art 4, subsidie] Subsidieondersteuning verduurzaming MKB	8.424	5.489	9.000	0	0	0	0
[EZK, art 4, subsidie] Energie-efficiency	1.273	2.624	2.368	2.368	2.368	2.368	2.368
[EZK, art 4, garantie] Garantie CCS/Porthos	0	175.600	0	0	0	0	0
[EZK, art 4, bijdrage mede-overheden] Regeling toezicht energiebesparingsplicht	10.732	13.768	16.760	12.834	10.834	0	0

GEBOUWDE OMGEVING	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Totaal	608.686	1.240.294	1.696.424	1.510.759	982.929	729.419	598.533
[BZK, art 4, subsidie] Subsidie verduurzaming en onderhoud huurwoningen	109	10.716	26.770	37.500	38.600	24.200	20.500
[BZK, art 4, subsidie] Nationaal isolatie Programma	0	0	25.980	25.980	0	0	0
[BZK, art 4, subsidie] Energiebeparing Koopsector	6.951	15.618	47.270	30.700	14.500	10.500	5.000
[BZK, art 4, subsidie] Energiebesparing Huursector	10.636	369	0	0	0	0	0
[BZK, art 4, subsidie] Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed	37.167	126.830	384.800	356.600	361.800	293.800	275.100

GEBOUWDE OMGEVING	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
[BZK, art 4, subsidie] Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie	0	0	6.000	6.000	0	0	0
[BZK, art 4, subsidie] Energietransitie en duurzaamheid	24.801	29.227	12.732	3.577	4.502	4.552	4.552
[BZK, art 4, subsidie] Renovatieversneller	1.000	7.739	24.198	34.290	28.773	11.250	10.000
[BZK, art 4, subsidie] SAH	3.773	11.700	20.500	30.000	17.000	39.500	29.500
[BZK, art 4, subsidie] Warmtefonds	85.600	155.390	93.000	77.000	77.000	103.000	77.000
[BZK, art 4, subsidie] Nationaal Groiefonds	0	11.925	24.022	31.758	11.989	6.460	0
[BZK, art 4, subsidie] Biobased Bouwen	0	2.000	10.450	6.850	0	0	0
[BZK, art 4, opdracht] Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie	0	1.500	750	0	0	0	0
[BZK, art 4, opdracht] Energietransitie en duurzaamheid	5.681	3.250	3.800	2.600	3.100	3.200	3.200
[BZK, art 4, bijdrage aan medeoverheden] Nationaal Isolatie Programma (Lokale aanpak woningisolatie)	0	376.579	632.893	469.180	0	0	0
[BZK, art 4, bijdrage aan medeoverheden] Ondersteuning aanpak energiearmoede	358.689	186.173	0	0	0	0	0
[BZK, art 4, bijdrage aan medeoverheden] Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed	16.488	0	65.000	500	15.000	500	10.500
[BZK, art 4, bijdrage aan medeoverheden] Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie	0	16.500	9.000	9.000	0	0	0

GEBOUWDE OMGEVING	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
[BZK, art 4, bijdrage aan medeoverheden] Nationaal Isolatie Programma (Soortenmanagement)	0	44.000	3.940	4.430	0	0	0
[BZK, art 4, bijdrage aan medeoverheden] Verduurzaming Groningen en Noord-Drenthe	0	0	50.000	50.000	50.000	0	0
[BZK, art 4, bijdrage aan agentschappen] RVO (Uitvoering Energieakkoord)	0	1.789	12.294	9.476	9.584	8.015	8.425
[BZK, art 4, bijdrage aan agentschappen] Dienst Publiek en Communicatie	1.052	113	1.000	960	0	0	0
[BZK, art 4, bijdrage aan agentschappen] RVO (Energietransitie en Duurzaamheid)	33.664	24.478	11.565	7.964	7.012	6.913	6.823
[BZK, art 4, bijdrage aan agentschappen] RVB	970	3.540	22.240	7.850	5.050	2.850	6.250
[BZK, art 4, bijdrage aan agentschappen] Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed	4.605	1.775	16.625	0	0	0	0
[BZK, art 4, bijdrage aan andere begrotingshoofdstukken] Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed	0	0	0	152.700	103.500	52.200	28.600
[BZK, art 4, bijdrage aan andere begrotingshoofdstukken] EGO (innovatie)	0	4.287	5.475	12.844	21.819	25.139	22.399
[BZK, art 4, bijdrage aan andere begrotingshoofdstukken] Handhaving Energielabel C	0	425	0	0	1.600	1.600	1.600

GEBOUWDE OMGEVING	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
[EZK, art 4, subsidie] Warmtenetten investeringsubsidie (WIS)	0	130.000	110.000	60.000	80.000	80.000	40.000
[EZK, art 4, subsidie] Uitbreiding ontwikkelfonds energiecoöperaties warmteprojecten	0	26.551	0	0	0	0	0
[EZK, art 4, subsidie] NGF-project NieuweWarmteNu!	0,00	17.820	37.620	49.500	39.600	25.740	29.084
[EZK, art 4, subsidie] Aardwarmte	17.500	30.000	37.500	12.500	12.500	0	0
[EZK, art 4, subsidie] Geothermie (Klimaatfonds)	0	0	1.000	21.000	80.000	30.000	20.000

MOBILITEIT	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Totaal	145.419	222.946	438.741	393.452	247.849	164.915	133.875
[IenW, art 14, subsidie] Elektrisch vervoer	79.464	127.686	113.124	44.420	28.400	13.100	6.000
[IenW, art 14, subsidie] Duurzame mobiliteit	22.555	14.790	7.123	1.450	0	0	0
[IenW, art 14, opdracht] KF: (Slimme) Laadinfrastructuur	0	4.376	31.660	77.680	89.180	88.680	82.680
[IenW, art 14, opdracht] Reservering Klimaatakkoord	0	1.672	64.294	77.344	42.329	40.221	29.341
[IenW, art 14, opdracht] Programma Vergroening Reisgedrag	1.371	5.736	42.532	37.106	29.875	12.208	12.294
[IenW, art 14, opdracht] Duurzame energiedragers in mobiliteit	818	1.238	1.323	1.333	1.334	1.175	579
[IenW, art 14, opdracht] Duurzame logistiek	7.719	3.604	15.197	0	0	0	0
[IenW, art 14, bijdrage aan medeoverheden] Duurzame mobiliteit	5.547	13.500	7.300	6.600	6.600	4.800	800

MOBILITEIT	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
[IenW, art 14, bijdrage aan medeoverheden] KF: Slimme Laadinfra	0	8.624	0	0	0	0	0
[IenW, art 14, bijdrage aan agentschappen] Overige bijdragen aan agentschappen	12.945	14.835	382	382	381	381	381
[IenW, art 18, subsidie] NGF: Maritiem Masterplan	0	0	29.011	59.254	8.700	0	0
[IenW, art 18, subsidie] NGF: Zero-emissie binnenvaart batterij-elektrisch	9.500	15.600	25.100	0	0	0	0
[IenW, art 18, subsidie] Walstroom (deels KF)	5.500	11.285	100.415	86.437	38.550	2.850	300
[IenW, art 18, opdracht] NGF: Maritiem Masterplan	0	0	142	146	1.000	0	0
[IenW, art 18, opdracht] KF: Verplicht Emissielabel Binnenvaart	0	0	700	1.000	1.500	1.500	1.500
[IenW, art 18, bijdrage aan agentschappen] NGF: Maritiem Masterplan	0	0	438	300	0	0	0

LANDBOUW EN LANDGEBRUIK	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Totaal	80.148	146.880	192.645	189.990	195.714	200.377	194.024
[LNV, art 21, subsidie] Glastuinbouw en weerbare planten en teeltsystemen	68.437	87.836	111.751	120.451	124.791	130.594	124.394
[LNV, art 21, opdracht] Glastuinbouw en weerbare planten en teeltsystemen	18	0	0	0	0	0	0
[LNV, art 22, subsidie] Natuur en Biodiversiteit Grote Wateren	0	3.900	3.900	2.100	0	0	0

LANDBOUW EN LANDGEBRUIK	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
[LNV, art 22, opdracht] Natuur en Biodiversiteit Grote Wateren	6.585	19.934	34.056	34.215	36.964	35.511	35.559
[LNV, art 22, opdracht] Duurzame visserij	570	29.217	36.940	29.918	30.653	30.966	30.765
[LNV, art 22, opdracht] Klimaatimpuls Natuur en Biodiversiteit	4.538	5.993	5.998	3.306	3.306	3.306	3.306

SECTOROVERSTIJGENDE EN OVERIGE MAATREGELEN	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Totaal	247.341	666.029	791.945	1.030.957	1.033.969	1.021.655	1.004.986
[IenW, art 21, subsidie] Subsidies duurzame productieketens	19.639	9.955	18.865	20.650	15.226	15.803	7.703
[IenW, art 21, subsidie] KF: Plastics norm	0	0	11.900	23.800	16.650	6.250	3.000
[IenW, art 21, subsidie] KF: DEI+CE	0	525	3.170	9.137	16.025	15.500	10.100
[IenW, art 21, opdracht] KF: Circulair doen en gedrag	0	0	2.200	3.300	5.100	5.100	6.000
[IenW, art 21, opdracht] Uitvoering duurzame productieketens	8.220	11.736	11.726	14.775	7.022	6.999	7.049
[IenW, art 21, opdracht] KF: Biobased bouwen	0	0	1.600	1.400	0	0	0
[EZK, art 4, subsidie] Projecten Klimaat en Energieakkoord	2.227	5.802	13.452	8.490	2.847	4.447	4.447
[EZK, art 4, subsidie] Green Deals	45	462	500	500	500	500	500
[EZK, art 4, subsidie] Overige subsidies	57.565	92.897	62.391	57.391	77.393	75.058	50.133
[EZK, art 4, lening] Lening EBN	61.400	19.000	24.000	17.000	0	0	0
[EZK, art 4, bijdrage aan agentschappen] Bijdrage RVO	90.998	121.214	96.476	93.367	91.255	91.149	91.149
[EZK, art 4, bijdrage aan agentschappen] Bijdrage Nea	7.197	15.214	18.432	18.860	18.272	18.270	12.823

SECTOROVERSTIJGENDE EN OVERIGE MAATREGELEN	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
[EZK, art 4, bijdrage aan mede- overheden] Uitvoeringskosten klimaat medeoverheden	50	389.224	527.233	762.287	783.679	782.579	812.082

Tabel 2 Overzicht fiscale groene subsidies uit de Rijksbegroting 2024 (in mln. euro, - = saldo verslechterend) ^{1 2 3 4}

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
EIA*	-146	-186	-297	-249	-259	-441	-470	-464	-490
MIA**	-75	-101	-206	-192	-192	-194	-194	-219	-219
VAMIL**	-15	-18	-23	-25	-25	-25	-25	-25	-25
FISCALE STIMULERING EV PERSONENAUTO'S (KA-pakket)*	38	-332	-390	-378	-483	-730	0	0	0
FISCALE STIMULERING EV (niet toepassen HADK, stimulering meer richten op particulieren i.p.v. zakelijk)*			-20	-191	-217	-16	0	0	0
EB – salderingsregeling*	-454	-502	-335	-607	-564	-376	-355	-304	-258
EB – verlaagd tarief laadpalen EV*	-8	-14	-9	-30	-41	0	0	0	0
EB – verlaagd tarief lokaal opgewerkte duurzame energie*	-7	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAAL LASTEN	-667	-1.153	-1.280	-1.672	-1.781	-1.782	-1.044	-1.012	-992

¹ Categorie 1 – Maatregelen die volledig toezien op de reductie van broeikasgassen en de verduurzaming van de energievoorziening (los van de inkomstdoelstellingen van milieugerelateerde belastingen) energievoorziening.

² Categorie 2 – Maatregelen die deels toezien op de reductie van broeikasgassen en de verduurzaming van de energievoorziening.

³ EB-salderingsregeling: In deze budgettaire reeks is rekening gehouden met een afbouw van de salderingsregeling per 1 januari 2025 naar nihil in 2030.

⁴ EB-verlaagd tarief laadpalen EV: Deze regeling kent een horizonbepaling. Vandaar dat alleen het budgettaire belang van de regeling in de jaren tot en met het jaar 2024 is gepresenteerd. In 2022 is de omvang lager doordat de reguliere energiebelasting tarieven zijn verlaagd.